

Du ou K az Srdcom spi ský patriot Mons. Prof. Franti ek Tondra

<džac` VŮc YRSŽ7cR_eŽšV 5jfx Š† <F Cf|@> 36C@<

F č##ž (ž* &&čh > _šf _RUA` aRUv^ ŽDf URV k` Wk` tV` j XZk_V_R4> 37h 3cRg d`Rh ŽLčh Žh TV\_R \Ra`Red\š" (ž' ž*) %h ? žkVž@U č") %aRTR h =Vg dž@U **) & čdVdVčRd <f čž3žVfaž/[h DašdV[<Ražf]ž` U č\*\*\*%Ukž\AR\_UV\AR\_Rēf h =Vg` éžkRCE U č#! !" Ukž\AR_ ^` UVčRē cU`]` t daž\šY UV\AR\_Rēh ž@U \*\*\*` čdāUkR d` Uf \` č[V]_VX` h Daž\šV[ <Ražf] V R` U č***! Tk` \_V\ CRUj <Ra`Red\š[ž5_žR! %ž "ž*) %^ R_` h R\_j aR`RdV^` ; VX` z h ž é Sžh` čž@[TR z h žéVX` ; R_R ARh` R` :ž H č*** ( ]žV_T]Rek Yžé čž_R A2EIV h <dR` h žLkRčh č\*\*\*) ]žV\_T]Rek ačR R\ R\_` _žk_VX` \_R <F = h =f Sž\žH č#! !! YRSžARTIR \_REc RgdV` F _žVčj é/TVžLh č#! !" AY5čRAY5ž_R <F h Cf` ^` SVI č \f Lh č#! ! # :45č_R <F =f SžLč#! ! \$ ARVU5č_R <F Cf` ^` SVč \ž! "ž %#! ! %ž é`ac Wd` dR é/ t j XZ\Re]ž\š[ž@U č*** \$ h j \`RU` h TR h Dašd\` ^` A` UYčRUž` U č#! ! %_R H j UKžV AVURX` XZk\_j ^` <Rē]ž\šX` F \_žVčj é/č h Cf` ^` SVčf žžf é c%# ^` ^` \_` XčRžh žVf Rčj \f`ēh Lh ž ^` af Sž\` h R` # \$ Rčj \f` ž h \čRf` ž h TRkR` až` RTY kRXčR_žk_j TYž4k` \_V H j d` V[CRUj <F h Cf` ^` SVč \f ž

RODNÉ SPI SKÉ VLACHY

Franti ek Tondra bol rodákom zo Spi ských Vlčh. Toto mesto ko, neskôr obec a po roku 1989 opä mesto, dalo Cirkvi a Slovensku viacerych k azov. Napríklad Jāna Simonidesa, Jāna Butkaya, tefana urilu, Franti ka Tondru, jeho brata Michala a al ich.

Spi skŏ Vlachy sē výrazne kres anským, resp. výrazne rímskokatolíckym mestom.¹

udia v Spi ských Vlachoch si roky prvej svetovej vojny odtrpeli nēdzou, hladom, ale najmä stratou niektorých otcov, man elov a bratov, ktorí sa nevřtili z krvavých frontov. eny a deti v ætlom veku museli hrdla i na polí kach, aby zaobstarali aspo nevyhnutnŏ potraviny (zemiaky a kapustu) na skromnē ob ivu.

Rozpad Rakæsko-Uhorska a povojnovŏ roky priniesli iasto nŏ zlep enie predov etkým sociānej situācie na Spi i. PrvĚ eskoslovenskĚ republika síce uplat ovala politiku pragocentrizmu, ale niektorŏ investície predsa len smerovali na Slovensko.

Spi skŏ Vlachy za iatkom roku 1920 začali s elektri kāciou a o rok sa rozsvietila prvĚ pouli nĚ lampa pred tamoj ím mestským æradom.²

Roku 1922 boli malŏ mestĚ s magistrāmi v zmysle vlādneho nariadenia z 1. januāra 1923 za lenenŏ medzi vtedaj ie obce. Spi skŏ Vlachy pri li na dlhŏ desa ro ia o tatŏt mesta.

No napriek tomu obec Spi skŏ Vlachy znamenāvala v dvadsiatych rokoch 20. storoia mierny hospodārsky rozvoj.³

Spi skŏ Vlachy si v období predmníchovskej SR udr iavali tradi nŏ zvyky prezentovanŏ najmä na slāveniach nābo enských a cirkevných sviatkov.

Nestor slovenskej etnografie a znalac udovej kultŏry Spi a, profesor Jān Olejník, sām rodák zo Spi ských Vlčh, uvĚ dza sprievody okolo kostola (na Hromnice, na ve kono nŏ Vzkriesenie, sviatok Bo ieho Tela, ke bolo nepriaznivŏ po a-

¹ "Fquwvrp2"pc"jvvr<ll y y0urkuumgxncej {0umlkpfgz0rjrArcig?qoguvgl"X{j cfcfp2"390"1Anc"42360
² STRAKA, M.: *Mesto Spišské Vlachy*."X{ fcnq"<"Oguvq"Urk-um2"Xncej {."422:."u0"5;0
³ STRAKA, M.: *Mesto Spišské Vlachy*."X{ fcnq"<"Oguvq"Urk-um2"Xncej {."422:."u0"5;0

sie), na krí ovŕ dni, na sv. Marka (sväte- nie ozimín).⁴

*Veriaci sa zæ ast ovali procesí na pæ- nickŕ miesta do Levo e 2. jæla, do Kluknavy (v ari i) k sv. Hane, do Kolinoviec. V procesii sa niesol krí , cirkevŕ zÆstavy. Ich po et ur- ovala vzdialenos . tyri diev atÆ niesli obraz Panny MÆrie. Mesto malo svoje kultovŕ mies- ta, kaplnky. Pri ceste, pred mostom na Ni nom konci, stÆla barokovÆ kaplnka (oproti domu pÆna Ko Åryiho) sv. JÆna Nepomuckŕho. Tu sa odbavovali ka doro ne pobo nosti osem dní (v podve er) od 8. do 16. mÆja, ako oktÆva.*⁵

Spi skými Vlachmi ka doro ne od 28. jæna do 3. jæla prechÆdzali pætnickŕ proces- sie krÆ ajæce na MariÆnsku horu. Najvä ie procesie prichÆdzali z Ko íc a okolia (Ko íc- kÆ procesia), z dedín ahanovce, Myslava, Klatov, KrÆna nad HornÆdom, Ko íckÆBelÆ, Ko íckŕ HÆmre, Ve kÆa MalÆLodina, Kysak a Kosto any. Dr. J. Olejník poznamenÆva, e pætnici z tých dedín aj v procesiÆch nosievali svoje typickŕ kroje.⁶

V konfesionÆne tolerantnom, ale domi- nantne katolíckom prostredí vyrastal aj Fran- ti ek Tondra. Niet pochyb, e ho od ætneho detstva formovali rodi ia, osem ŕerodencov a kres anský charakter Spi ských VlÆch.

DETSTVO, MLADOS A TÚDI

Franti ek Tondra sa narodil 4. jæna 1936 v Spi ských Vlachoch ako tvrtŕ z desiatich detí v rodine tesÆra. Æsto sa v spomienkach vracal k rodi ovskej výchove, v aka ktorej dostal zÆklady viery, zbo nosti, udskosti, so-

ciÆneho cítenia a pracovitosti na skromnom rodinnom gazdovstve.⁷

V rokoch 1947 1951 nav tevoval udovæ a me tiansku kolu v Spi ských Vlachoch. U v tomto veku sa prejavoval ako nadaný iak so irokým humanitným aj polytechnickým zÆberom a prakticky nemal slabinu v iad- nom predmete.

V tædiÆch pokra oval na JedenÆ ro nej strednej kole v Spi skej Novej Vsi, kde aj zmaturoval. Hoci bol vedený v duchu kato- líckej viery, sÆm ve mi skoro pocítil tæ bu sta sa k azom, kvŕli spo lensko-politickým pomerom v prvej polovici pä desiatych rokov 20. storo ia musel uprednostni prírodovedne pecializÆciu pred vytæ enou teológiou. V ro- koch 1954 1957 bol tudentom Vysokej ko- ly pedagogickej UK v Bratislave. V tých asoch sa vnætopolitickÆ situÆcia predsa len trochu zmiernila, o Franti ek Tondra vyu il na pre- stup z pedagogickej fakulty na teologickæ.⁸

Posvätnæ teológiu tudioval v rokoch 1957 1962 na Rímskokatolíckej cyrilometod- skej bohosloveckej fakulte v Bratislave. Po jej ukon ení prijal k azskæ vysviacku 1. jæla 1962 v Dóme sv. Martina v Bratislave z ræk apo tolskŕho administrÆtora Trnavskej ad- ministratery Mons. Dr. Ambrŕza Lazíka.⁹

K AZSKÉ PŔSOBENIE

V nede u, tý de po vysviacke slÆvil pri- mi næ sv. om u v rodných Spi ských Vla- choch. Jeho prvŕ kaplÆnske miesto bola Le- vo a, kde za ínal pod doh adom a vedením skvelŕho dekana tefana Kluberta.

⁶ Porov. OLEJNÍK, J.: *Urk-um²"Xncej{ "x"/tmc.fng" cuwŕ In \ "okpwnquk"Urk-clŕTq gpmc"Urk-um²jq"fglgrkup²jq" urqnmw"x"Ngxq kŕ*GfŕKŕEjcnwrgem +ŕNgxq c"<Urk-um "fglgrkup "urqnm."4229ŕTq 0"ZXŕ."uŕ"442ŕ*

⁵ OLEJNÍK, J.: *Urk-um²"Xncej{ "x"/tmc.fng" cuwŕIn \ "okpwnquk"Urk-clŕTq gpmc"Urk-um²jq"fglgrkup²jq"urqnmw"x" Ngxq kŕ*GfŕKŕEjcnwrgem +ŕNgxq c"<Urk-um "fglgrkup "urqnm."4229ŕTq 0"ZXŕ."uŕ"443ŕ*

⁶ OLEJNÍK, J.: *Urk-um²"Xncej{ "x"/tmc.fng" cuwŕIn \ "okpwnquk"Urk-clŕTq gpmc"Urk-um²jq"fglgrkup²jq"urqnmw"x" Ngxq kŕ*GfŕKŕEjcnwrgem +ŕNgxq c"<Urk-um "fglgrkup "urqnm."4229ŕTq 0"ZXŕ."uŕ"443ŕ*

⁹ SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 3.; ; 8ŕUrk-um²" Rqf jtc fkg" < Dkumwrum "Ætcf"Urk-umª" Mcrkwnc." 3.; ; 8."uŕ": 3ŕ

DLUGOŠ, F.: *Octkªpume"Ngxq c"e"lgl"qudpqw"ogf/k"uxŕvf c ok"Gwt»rŕŕŕNgxq c"<OVO."422.: "uŕ"83ŕ*

Po roku na levo skej kaplnke sa František Tondra prejavil ako schopný a samostatný kázňaz. Kapitulný vikár Andrej Scheer ho ustanovil za správcu farnosti Hniliec. V tomto rýchлом postupe mladého kaplana nehrali žiadnu rolu osobné sympatie kapitulného vikára, ale kritický nedostatok kázňazov. A. Scheer nemal veľa možnosti na výber, lebo mnohí kázňazi boli v tom čase väznení, prípadne postavení mimo pastoračiu a museli pracovať v civilných zamestnaniach.¹⁰

V hnilieckej farnosti F. Tondra pôsobil sedem rokov. Hniliecká dolina vyniká krásnym rázovitým horským prostredím a tvorí jednu z brán do srdca Slovenského raja. F. Tondra sa veľa mi dôkladne zoznámil s týmto prostredím a scenériou krajiny. Netušil, že absolvoval predprípravu na svoje pôsobenie vo veľmi podobnom oravskom regióne.

Záver pastoračného rokovania F. Tondru v Hnilci spadal časovo do obdobia dubekovského politického odmäku, ktorý na čelil svoj odraz aj v personálnych pohyboch Spišskej diecúzy.¹¹ Namiesto skompromitovaného kapitulného vikára Andreja Scheffera zvolili kanonici mimoriadne schopného a vzdelaného kázňaza Dr. Jozefa Ligoa. Nový kapitulný vikár mohol priaznivo reagovať na zmiernenie teroru proti cirkvám, najmä Katolíckej. Z väzenia a z vynútenej výroby sa postupne do pastoračie vracali viacerí kázňazi. Dr. J. Ligo musel riešiť i kritickú situáciu vo farnosti Zázrivá, ktoré spôsobil psychicky labilný kázňaz Albín Senaj. Dopusť sa viacerých trestných činov a bol pr

platne odsúdený na trest odňatia slobody osem rokov nepodmienečne.¹²

Nový kapitulný vikár si vyhládol Františka Tondru, zoceleného prostredím Hnilca za najšetrnejšieho nového farára v Zázrivé. F. Tondra síce nebol navonok radikálny typ loveka, ale v najvážnejších situáciách si stál chlapsky za svojím slovom. Namiesto neho vymenoval Dr. J. Ligoa za nového hnilieckého farára Michala Krajčeka.¹³

Táto výmena sa udiala 1. júla 1970. V tejto farnosti pôsobil do roku 1983.¹⁴

František Tondra nesklamal o akčnosťania Dr. Jozefa Ligoa. Skonsolidoval pomery v Zázrivé nielen ako farnosti, ale prispel aj ku kresťanskému ozdraveniu vzájomne v celej obci. Ako rodový Spišiak, dokázal veľmi dôkladne preniknúť do duše, mysle a srdca každého oravského farníka. Nestaval na vonkajšej popularite, no postupne, vytrvalo, s dôverou v pomoc Ducha Svätého získaval nefalšovaný repekt a rešpekt medzi obyvateľmi Zázrivé. Toto obdobie žil aj na zvykanie svojho odborného teologického rastu. V roku 1978 obhajil F. Tondra doktorát z morálnej teológie na CMBF v Bratislave, kde v rokoch 1978 – 1983 prednámal morálnu teológiu ako odborný asistent.¹⁵

Pedagogické univerzitné pôsobenie F. Tondru prerušilo viacero dramatických svetových, vnáropolitických a cirkevných udalostí. Studená vojna sa po incidentoch vo vzájomne USA a ZSSR dostala do nebezpečného vrcholného štádia. Normalizačné vedenie KSČ cítilo svoju slabšiu moc a zareagovalo

¹⁰ PRIVÁTNY ARCHÍV FRANTIŠKA TONDRU: "Quqdp "flkxqvqrku."Urk-um"Merkwncel)

³² DLUGOŠ, F.: "hghcp"mwdgtv."m c/."x/fgnepge"e"/xg c qxcvg "mwmÁtpgjq"dqjcvwxc0"Ngxq c"<OVO."422.; "u0"38:0

³³ DLUGOŠ, F.: Mcrkwmpf"xkm"tk"Urk-umgl"fkge2/"*3;72"ó"3; ; ;+0"Ngxq c"<OVO."4236."u0"44"6"450

³⁴ DLUGOŠ, F.: Hwpmelqpycpkg"fkge/lk"Urkumgl"y"yctwpmcej"u{wgow"vqcnkvctpiq"y"écvcej"3;6:"ó"3; ; ;0" Nwdnkp""<Pqtdgtvkw o."4225."u0"76"ó"780

³⁵ UE J GOCVK \ OWU"URK"UMGL"FKGE | \ ["3; ; 40"Urk-um"Merkwnc."3; ; 4."u0"3520

³⁶ UE J GOCVK \ OWU"URK"UMGL"FKGE | \ ["3; ; 40"Urk-um"Merkwnc."3; ; 4."u0"3520

³⁷ DLUGOŠ, F.: M c/k"r"uqdkcek"x"Ngxq k"x"420"e"430"uvtq q"0"Ngxq c"<OVO."4235."u0"4590

zostrením prenasledovania opozície a Katolíckej cirkvi. tĽostrana ve mi razantne, ale aj neprezieravo za ahovala do svojich represívnych praktík aj beztak skompromitovanĽ zdu enie *Pacem in terris*. VynœtenĽ lojalita k zov v tomto zdu ení v ak prinĽala bu-merangový efekt. Viacerí skœsení k azi u odmietali servilne asistova pri normalizĽtorských totalitných politických metódach komunistickej moci.¹⁶

Hladovka bohoslovcov v bratislavskom seminĽri

Koncom októbra 1980 sa v bratislavskom seminĽri odohrala najdramatickejšia scœna v celej histórii jeho jestvovania. Bohoslovci dali najavo svojim predstaveným, ministerstvu kultúry a jeho sekretariĽtu pre veci cirkevnĽ, e nie œe ochotní trpie ka dý zĽsah do svojho ivota.

D 20. októbra na iel ka dý bohoslovec lístok, na ktorom bola písacím strojom napísanĽ výzva dvojd ovou hladovkou protestova proti stĽe radikĽnej ím zĽsahom zdu enia *Pacem in terris* do ivota k azskĽho seminĽra. Stopä desiat seminaristov z celkovĽho po tu 156 re pektovalo tœto výzvu.

Ministerstvo kultúry SSR na hladovku reagovalo výstrahou, e z ka dĽho ro níka prepustí nieko ko posluchĽ ov. Seminaristi na to reagovali tým, e zo solidarity odídu v etci. Do viano ných prĽzdín bol v seminĽri relatívny pokoj. Av ak po as viano ných sviatkov tĽna bezpe nos nav tivila ka dĽho bohoslovca doma, alebo bohoslovci boli predvolaní k lekĽrovi, na títkovanie, na vojenskœ sprĽvu a podobne. tB sa usilovala dozvedie podrobnosti o hladovke. Z tohto dôvodu sa viano nĽ prĽzdiny pred ili do 8. februĽra 1981.

De pred riadnym ukon ením prĽzdín ka dý bohoslovec dostal telegram podpísaný rektorom seminĽra Felixom Petrovi om, e

pre opravu budov sa viano nĽ prĽzdiny predl uje na neur ito. Pokra ovanie tœdií bude v as oznĽnenĽ. Toti to tento as potrebovalo ministerstvo kultúry a tĽna bezpe nos na diskusie s biskupmi, kapitulnými vikĽmi a s vedením seminĽra na ur enie trestu nena-pravite ným bohoslovcom.

Po opätovnom nĽstupe do seminĽra jedenĽsti mali preru enĽ tœdium na jeden rok a viacerí dostali pokarhanie. Na to sa vy e 100 bohoslovcov rozhodlo opusti seminĽr zo solidarity s jedenĽstimi. Rozhodnutie písomne oznĽmili a zdôvodnili svojim biskupom a kapitulným vikĽrom. Na ich doslovnĽ presvied anie z Ľsky k Cirkvi od toho upustili okrem ôsmich, ktorých ministerstvo kultúry okam ite vylœ ilo z al ieho tœdia. Vylœ enie devätnĽstich bohoslovcov bolelo celœ slovenskœ katolícku verejnos , av ak mnohí si nevedeli vysvetli , ako je to mo nĽ, e sa bohoslovci ako celok sprĽvali stato nejie a zodpovednej ie, ne ich predstavení.¹⁷

Mons. Viktor Trstenský v liste rektorovi k azskĽho seminĽra Felixovi Petrovi ovi a dekanovi fakulty Dr. Michalovi Krovinovi, mo no ako jediný, œtivo, ale jasne a rozhodne vyslovil, e predstavení sa dali zastra í :

Hej, bojoví ateisti œe dos mœdri, aby podobnými ne udskými a nedemokratickými zĽsahmi nevyvolali bæru odporu domĽcej i svetovej verejnosti proti sebe a svojim plĽnom, preto povedrili touto ne estnou œlohou vĽs, lebo chcœ vo vĽs a cez vĽs potupi a znevĽ i svĽtœ Cirkev.

Hladovka tudentov v k azskom seminĽri napriek jedenĽstím vylœ eným posluchĽ om teológie mala svoj význam. tĽna moc a cirkevnĽhierarchia pochopili, e mladœ generĽciu budœcich k azov nemo no ani podce ova , ani ignorova .¹⁸

³⁸ ŠMÁLIK, Š.: Xg m "-v{tkfuc tq p "r'zuv"Ektmxk"pc"UnqxpumwĽ"Dtcvkuncxc"<Ejctku."3 ; ;8."uĽ3 ; 0

³⁹ DLUGOŠ, F.: Jkuvqtkc"Geengukc"EjtkuvkĽ"Qf"Dgpgfkmvc"ZXĽ"rq"Dgpgfkmvc"ZXĽĽ"Ektmgx"pc"Unqxpumw"3 ; 92"ô"4232Ľ"Ngxq c"<OVO."4232."uĽ82"ô"830

³ DLUGOŠ, F.: Jkuvqtkc"Geengukc"EjtkuvkĽ"Qf"Dgpgfkmvc"ZXĽ"rq"Dgpgfkmvc"ZXĽĽ"Ektmgx"pc"Unqxpumw"3 ; 92"ô"4232Ľ"Ngxq c"<OVO."4232."uĽ820

Dianie na Slovensku i v echách ve mi pozorne sledoval a citlivo vnímal vtedaj í pape , dnes u svätý Ján Pavol II. Poznal a - kô polo enie Katolíckej cirkvi v tách zóny sovietskeho vplyvu. Registroval po etnô hlasy z krajín východného bloku aj vatikánskej kerie, ktorô priamo i nepriamo vyzývali pape a k zaujatiu konkrétného stanoviska. Ján Pavol II. citlivo zvä il krízu duchovenstva v socialistických krajinách a ve mi presne nasoval vydanie svojho dokumentu *Quidam episcopi*, ktorým chcel posilni odhodlanie, vieru aj nevyhnutnô odvahu prenasledovaného kôru v tách ost bloku.¹⁹

QUIDAM EPISCOPI

Koncom februára 1982 sa v Ríme uskuto - nila nã teva slovenských a eských biskupov ad limina apostolorum.

Pape Ján Pavol II. sa v jej zãvere 8. marca 1982 odhodlal k nekompromisnému kroku. V tento de Kongregácia pre kôrus uverejnila dekrét *Quidam episcopi*.

Na tento nekompromisný postoj hlavy Katolíckej cirkvi akali stovky slovenských k azov, ktorí sa potrebovali vo svojich charakterných postojoch oprie a odvola sa na najvyšiu cirkevnu autoritu. Dekrét *Quidam episcopi* bol morálnou vzpruhou aj pre laický apo tolã, podzemnô cirkev a mnohých veriacich.²⁰

V dokumente sa okrem iného uvãdza:

K azi sa nikdy nepostavia do slu ieb nijakej ideológie alebo zãijmovej skupiny, ale ako ohlasovatelia evanjelia sa œplne venuje duchovnému rastu Kristovho mystického Tela. S k azskou slu bou œ nezlu ite nô, a preto v etkým k azom zakãzanô zdru enia, ktorô priamo alebo nepriamo, skryte alebo otvorene sleduje politickô ciele, humanitnô ideãly, mier a sociãlly pokrok. Takôto zdru enia alebo hnu-

tia v skuto nosti vyvolãvajú roztr ky a nesvornos a to tak medzi veriacimi, ako i k azmi v ich vzãjomných vz ahoch a vz ahoch s biskupmi. Ten, kto konãv rozpore s týmto prãvoplatným zãkazom príslu nôho cirkevneho œradu, mô e by potrestaný kãnonickým trestom

Pape Ján Pavol II. tento dekrét 6. marca 1982 podpísal a nariadil jeho zverejnenie.

Pre slovenskô, ale i eskô pomery boli prízna nô ob trukcie a v akovakô komplikãcie so sprístupnením dekrétu *Quidam episcopi* k azom, nevraviac u o laickom apo tolãe alebo o veriacich. Kardinã Tomãek odovzdal dekrét Jána Pavla II. v etkým kapitulným vikãrom, aby oboznãmili s textom *Quidam episcopi* v etkých k azov vo svojich diecãzach. Zatia o spi ský kapitulný vikãr Stefan Garaj splnil pokyny kardinãa Tomãeka a verejne oboznãmil v etkých k azov diecãzy na k azských rekolekciách so znením pape ského dokumentu i o tom, ako sa majú zachova , banskobystrický biskup Jozef Feranec tento dekrét popieral. Tvrdil, e pape Ján Pavol II. im o tom ni nehovoril, aspo on ni nepo ul. Podobnô postoje zaujali aj ko ický kapitulný vikãr Stefan Onderko a ro avský Zoltã Belãk.

Quidam episcopi napokon splnil svoje poslanie. Po nadobudnutí platnosti tohto dekrétu sa de nitívne rozi li s *Pacem in terris* aj niektorí ordinãri diecãz a mnohí k azi, ktorí sa kone ne zorientovali a vytvorili si svoj vlastný objektívny nãzor na tãto prore imnô in titãciu.²¹

Nielen duchovenstvo, veriaci a laický apo - tolã, ale dokonca aj mnohí radoví lenovia KSS vnímali ideológiu vedeckého komunizmu i jej œas ateizmus nanajvý rezervovane. V detstve prijali sviatosti krstu, prvôho svätého prijímania i birmovania a materialistický svetonãzor deklarovali hlavne z po-

³: FROHLICH, R.: Fxc"vkuřeg"ngv'f lkp'e{tmxg0"Rtcjc"X{-g j tcf."3; ; ; ."u0"3850

⁴² DLUGOŠ, F.: Rtkgtg|"ektmgxp ok"fglkpcok0"Ngxq c"OVO."422:."u0"4780

⁴³ ŠMÁLÍK, Š.: Xg m "-v{tkfuc tq p "r/zu"Ektmxk"pc"Unqxpumv0Dtcvkuncx<"Ejctku."3; ; 8."u0"9;"6": 30

vinnosti, aby sa vyhli nepríjemnostiam v zamestnaní a najmä aby neohrozili budúcnosť svojich detí.

Po zverejnení tohto dekrétu sa musel aj František Tondra rozhodnúť, na ktorú stranu sa prikloní. Teoreticky mohol zaujať lojalný postoj voči socialistickému režimu a *Pacem in terris*, čím by si udržal asistentenské miesto na CMBF a vari aj doterajšiu farnosť v Záhrebe. F. Tondra ale tieto lákavé bonusy odmietol. Jednoducho nevyjadril podporu dekrétu *Quidam episcopi*, o čom zároveň znamenalo definitívny rozchod s hnutím *Pacem in terris* a s Teologickou fakultou UK v Bratislave.²²

Na začiatku roku 1983 bol ustanovený kapitulným vikárom tešáňanom Garajom za správcu farnosti v Tvrdošine na Orave. Tu pôsobil do apríla 1987.²³

Po smrti levošického farára a dekana tešáňana Kluberta 31. mája 1986 vznikol veľký problém s obsadením tohto miesta. Deväť mesiacov spravovali farnosť iba dvaja kapláni. Po veľkom vyjednaní so štyrmi poradcami dostal František Tondra štyri súhlas za správcu levošickej farnosti od 1. apríla 1987.

O rok neskôr sa stal prodekanom spišského dekanátu a od 1. januára 1989 okresným dekanom.²⁴

V novembri 1987 zomrel v Trnave arcibiskup ad personam Jelius Gabri.

Konzultori v tajnom zasadnutí zvolili 14. novembra 1987 za dočasného administrátora Jána Sokola, farára a dekana zo Sereče.

Koncom roka 1987 začali vyjednávania medzi Svätým stolcom a československou vládou o obsadení biskupských stolcov, na-

ko ko niektorí z nich u vyše 35 rokov neboli obsadení riadnym biskupom a viedli ich iba kapitulní vikári, o čo je nonsens v civilizovanom svete.²⁵

SVIEKOVĽ MANIFESTÁCIE V BRATISLAVE 1988

Na piatok 25. marca 1988 bola naplánovaná pokojná manifestácia na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave. Hlavnými organizátormi tohto nenásilného protestu proti násilnému ťlaku na Slovensku boli členovia bratislavskej páky: Ján Chryzostom Korec, Ján Arnogurský, František Mikloško, Anton Selecký a Vladimír Maňák. Deň pred manifestáciou v akčnom zozname nezhodila konšpirácia, preto ešte príliš konkrétne údaje odvyšielala Slobodná Európa. Tážna bezpečnosť si takto overila informácie, ktoré zhromažďovala u predtým. Polícia preventívne zatkla a protiprávne uväznila v cele predbežného zadržania Jána Arnogurského a Františka Mikloška.²⁶

Pokojný zhromaždenie veriacich svieková manifestácia sa začala popoludní 25. marca 1988 na sviatok *Zvestovania Pána* o 16.00 hodine. Na Hviezdoslavovom námestí sa zišlo dvetisíc veriacich modliacich sa ručne. Celkový počet účastníkov manifestácie dosiahol 15 tisíc osôb.

Veriaci Slovenska týmto spôsobom chceli vyjadriť požiadavky v etických kresťanstve na Slovensku. Pokojný zhromaždenie bolo bezpečnosť násilne rozohnané. Ozbrojené zločiny komunistického bezpečnostného aparátu brutálne zasiahli proti veriacim, ktorých

⁴⁴ DLUGOŠ, F.: *„Vyhledání mívá dgtv. m c/.x/fngcpgc”c/xg c qxcvg ”mwmÁtpgjq”dqjcvwxc0”Ngxq c”<OVO.”422;.” u0”38;0*

⁴⁵ PRIVÁTNY ARCHÍV FRANTIŠKA TONDRU: *Quqdp ”flkxvqrkud”Urk-um”Mcrkwnc0”Pgvt”pmqxcp20”*

⁴⁶ UEJGOCV\OWU”URK”UMGL”FKGE\ \ [”3; ;80”URK”UMf”MCRK”VWNC”3; ;8.”u0”32;0

⁴⁷ DLUGOŠ, F.: *„Jkvqtkc”Geengukcg”Ejtkvk0”Qf”Dgpgfkmvc”ZX0”rq”Dgpgfkmvc”ZX00”Ektmgx”pc”Unqxpumw”3;92” ó”42320”Ngxq c”<OVO.”4232.”u0”95”ó”960*

⁴⁸ *Fquwrrp2”pc”<jwrr<ly y y0wrrp0iqx0umlumluxkgemqxc/ocphkgvcekc/x/dtcvkuncxg//47//o ctge/3; ;:10”Xj cfc-p2”420”qm»dte”42360*

okolitých diecôz a temer stotisícový zástup veriacich. Franti ek Tondra sa stal v poradí trinástym spi ským biskupom po Jánovi Vojta Ākovi.³²

Dovtedaj iemu kapituluŕmu vikĀrovi te fanovi Garajovi, ktorý viedol Spi skœ diecôzu 16 rokov, po akoval pĀpe sv. JĀn Pavol II. zvlĀtnym listom a sœ asne ho vymenoval za monsi ora, pĀpe skôho prelĀta a apo tolskôho protonotĀra supra numerum.³³

BISKUPSKĀ SLU BA

BiskupskĀslu ba Franti ka Tondru sa síce za ala pred pĀdom eleznej opony v novembri 1989, ale ani v slobodných politicko-spolo enských pomeroch nebola ahkĀ

Nový spi ský diecôzny biskup musel urýchlene rie i mno stvo problômov, ktorô sa nazhroma dili v uplynulých takmer pä - desiatic rokoch. V prvom rade bolo treba vyrie i zœfalý nedostatok k azov v mnohých farnostiach. Vtedaj í klôrus bol prestarnutý a jednotliví farĀri museli s vypĀtím v etkých síl zvlĀda pastorovanie vo farnostiach aj - liĀkach. Bezpodmiene ne nevyhnutnô bolo obnovenie k azských seminĀrov, mu ských i enských reholí, aktivizĀcia laickôho apo to - Ātu, vysporiadanie majetkových krívď napĀchaných na Katolíckej cirkvi a prakticky novô zakladanie cirkevnôho kolstva.

Zalo il viacero zĀkladných i stredných cirkevných kôl a mal ve ký podiel na vzniku Katolíckej univerzity v Ru omberku. Ponajprv sa podie al na zalo ení In titetu sv. Ondreja v Ru omberku, neskôr Pedagogickej fakulty v Ru omberku podliehajúcej ilinskej univerzite a napokon vzniku Katolíckej univerzity v Ru omberku, na œzemí jeho diecôzy.³⁴

⁵⁴ DLUGOŠ, F.: Xgtpf"uxqlow"dkumwrqxkô"Cwnkuvk"L"pc"Xqlvc--"mcô"Ngxq c"<"OVO."4233."uô"7;0

⁵⁵ DLUGOŠ, F.: Ťô"Mc rkvwnpŤ"xkm"tk"Urk-umgl'fkge2/{*3;72'ô'3;;:;+ô"Ngxq c"<"OVO."4236."uô"3230

⁵⁶ Dostupné na:

⁵⁷ DLUGOŠ, F.: Ťô"Ťmwđgtrv."m c/."x/fgicpge"e"/xg c qxcvg "mvmĀtpgjq"dqjcvuxcô"Ngxq c"<"OVO."422;."uô"3920

NormalizĀtorský ateistický mocenský aparĀ obmedzil aj trukterovanos Katolíckej cirkvi redukcíou dekanĀtov z pôvodných trinástich na pä a ich sídla ustanovil do okresných miest. Franti ek Tondra prinavrĀil pôvodnô lenenie dekanĀtov najprv v roku 1994 ako subdekanĀty k existujúcim piatim dekanĀtom a od 1. januĀra 2000 ustanovil riadnych trinĀs dekanĀtov. Novô lenenie diecôzy na dekanĀty prispelo k lep iemu a pru nej iemu organizovaniu pastorĀcie, katechôzy a prĀci s laickým apo toĀtom.

Franti ek Tondra hne od za iatku svojej biskupskej slu by obetavo vysluhoval sviatos birmovania v mnohých farnostiach diecôzy a kompenzoval tak nĀsilnô limitovanie birmoviek po as minulôho re imu. Po as svojej slu by konsekroval a posvätil vy e stovky nových kostolov a kaplniek. Pravidelne prechĀdzal celou diecôzou, klĀdol dôraz na neformĀlne stretnutia s k azmi, reho níkmi a diecôzanmi.

V jeho namĀhavej slu be mu pomĀhali pomocní biskupi Mons. Andrej Imrich a Mons. tefan Se ka.

OBNOVENIE K AZSKĀHO SEMINĀ RA

K azský seminĀr v Spi skej Kapitule, ktorý nesie meno Bo ieho sluhu biskupa JĀna Vojta Āka, bol obnovený 1. septembra 1990. Franti ek Tondra okrem svojej biskupskej koordinĀcie innosti celôho seminĀra za al v tejto in titécii aj osobne pedagogicky pôsobi . PrednĀ al morĀnu teolôgiu a kres anska sociolôgiu.³⁵

Roku 1993 sa habilitoval na docenta a roku 1997 vedeckĀrada RK CMBF UK odporu ila menova Mons. doc. Dr. Franti ka Ton-

dru za profesora v odbore teológia. Dňa 12. decembra 1997 prezident SR Michal Kováč vymenoval F. Tondru za profesora v odbore Katolícka teológia.³⁶

V rámci svojho pedagogického pôsobenia vyvíjal intenzívnu publikačnú aktivitu. Napísal jednu vysoko kolskú učebnicu, tri vysoko kolské skripty, stopäťdesiat vedeckých prác v domáckich časopisoch, tridsať vedeckých štúdií v zahraničných časopisoch. Predniesol stodvadsa referátov na domácich a dvadsaosem referátov na zahraničných konferenciách.³⁷

Pápe skľeniv teva

Ako diecúzny biskup privítal 3. júla 1995 na levoškej Hore pápeža Jána Pavla II., najväčšej jeho počtovníka v dejinách Mariánskej hory. V rámci tejto historickej udalosti pápež Ján Pavol II. vyzval Františka Tondru, aby započal proces blahorečenia svojho predchodcu biskupa Jána Vojtáška v diecúznei fýze, ako mu eníka za vieru v Ježi a Krista.³⁸

Biskup Tondra repektoval túto výzvu hlavne Cirkvi a krátko nato vymenoval komisiu pre zhromažovanie dokumentov o živote a diele biskupa Jána Vojtáška.

Proces blahorečenia biskupa Jána Vojtáška v diecúznei fýze očišne začal 12. decembra 1996 prvým zasadáním komisie v aule biskupského úradu v Spišskej Kapitule, ktorému predsedal spišský biskup František Tondra. Diecúzna fýza procesu trvala a do novembra 2001. Za tento čas sudcovia vyposluli 71 svedkov, historici zhromaždili množstvo archívnych dokumentov z tajných

ho vatikánskeho archívu, z archívu Ministerstva vnútra Českej republiky i Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, z archívu justície a väzenskej služby a z mnohých ďalších archívov. Komisia lekárov zhromadila materiál o zdravotnom stave otca biskupa Vojtáška a teológovia skontrolovali pravovernosť jeho spisov. Nazbieralo sa 16 zväzkov písomných materiálov, ktoré boli odovzdané vo Vatikáne na Kongregácii pre kauzy svätých v novembri 2001.³⁹

Po ukončení diecúznej fýzy boli dokumenty odovzdané biskupom Františkovi Tondrom na Kongregáciu pre otázky svätých v Ríme. Šesťdesať z rozhodnutí biskupa Tondru boli prevezené telesné ostatky biskupa Jána Vojtáška zo Zákamenného do spišskej Katedrály sv. Martina. Stalo sa tak na sviatok sv. Martina 11. novembra 2003. Telesné ostatky biskupa Jána Vojtáška boli uložené pod oltárom Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska.⁴⁰

František Tondra sa zúčastnil na oslavách osemdesiatych narodenín Ľudovíta Garaja 24. októbra 1995 v Liptovskej Teplike. Jubilatovi biskup Tondra poakoval za dlhoročné vedenie Spišskej diecúzy slovami: *akujem vám, otče, za to, že ste mi odovzdali Spišskú diecúzu vo veľmi dobrej kvalite, dobrom poriadku a so zodpovednými kázňami. Veľmi diecúza, ktorú som po vás prevýval, je jednou z najlepších na Slovensku...*⁴¹

Dňa 25. januára 1998 v Chráme sv. Jakuba sľúbil svätom otčastníkovi piateho Summitu prezidentov stredoeurópskych krajín.⁴²

³⁸ E J CNWRGEM . "K"CMQNk X"o gpg"Dqfko"Urk-um²Rqf jctfkg"4222."u"830

³⁹ ZENTKO, J.: "Jqfpqgpkq'xfgemq/x umwopgl" kppqmk'dlumwrc'Htcpk-mc"Vqpftrw"Urk-um"Merkwnc."370'30'3 ; ; 0

⁵ Porov. DLUGOŠ, F.: L"p"Rcxqm"Kk0"e"Ngxq c0"Ngxq c"Rqn[r tguu."4223."u"58'6'640

⁵ Fquwrrp²"pc" jwrrdlly y0r0mqlecfqdtq0umlkpfz30r jrArcig?encpqm (ctej?Cmw' G3npg '42' G: 'GF- unq (twd'?7 (encpqm?8:0'X[j cfcp²420'qmw»dte"42360

⁶² DLUGOŠ, F.: Xgtp"uxqlo"dkumwraqxk0"Cwnkuk"L"pc"Xqlvc--"mc0"Ngxq c"OVO."4233."u"3370

⁶³ TONDRA, F.: M"jg "rtk'flkxqvpqo"lwdkngw":20'pctqfqp"p"ghcpc"lctclc"x"Nkrvqxumgl"Vgrnk mg"460'qmw»dte"

3 ; ; 70'Pguvt"pmqxcp²0

⁶⁴ Fquwrrp²pc"jwrrdlly y0ngxqec0uml3 ; ; /uw o ok/rtg[kfpgvqx0rjv o nAkf5'938;40'X[j cfcp²420'qmw»dte"42360

D 24. septembra 1998 v ke marskej nemocnici zomrel Mons. tefan Garaj, kapitulný vikár a ordinár Spijskej diecely. Pochoval ho v rodnej Liptovskej Teplíke Mons. František Tondra, spijský diecelyný biskup 29. septembra 1998.⁴³

František Tondra bol lenom v odborných spoločnostiach, konzultorom Kongregácie pre semináre a katolícku výchovu Apoštolskej stolice vo Vatikáne. Predsedal Teologickej komisii pri Konferencii biskupov Slovenska.⁴⁴

V roku 2000 bol zvolený za predsedu Konferencie biskupov Slovenska.⁴⁵

Popri svojej pastoračnej a pedagogickej inosti sa venoval riešeniu závažných problémov morálnej teológie a kresťanskej sociológie vychádzajúcich z cirkevných dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu a encyklik pápejov (Pavol VI. *Humanae vitae*, Ján Pavol II. *Veritatis Splendor*, *Evangelium vitae*, *Laborem exercens*).⁴⁶

Praktické a konkrétne dosahy uvedených dokumentov interpretoval na veľkých fórach svojej pôsobnosti. Viedol Komisiu pre otázky bioetiky pri KBS a venoval sa zvlášť problematickým otázkam medzi morálkou a medicínou, medzi kresťanskou sociológiou a postojmi sešskej spoločnosti.⁴⁷

Sympózia kánonického práva v Spijskej Kapitule

Od roku 1991 sa každoročne na Spijskej Kapitule, spijskom seminári uskutočňovali sympóziá kánonického práva s medzinárodnou účasťou, ktorú iniciovali kardinál Zenon

Grochowski a Mons. Daniel Faltin, rodák z nealekých Kuriman na Spijsku. Tieto sympóziá s radosťou a veľkou zodpovednosťou zastreloval spijský biskup František Tondra. Uvedomoval si, že je to jediné podujatie na podporu cirkevných rádov na Slovensku. Zároveň mu na tom, aby cirkevný rád fungoval čo najlepšie. Počas svojho pôsobenia na spijskom biskupskom stolci menoval viacerých cirkevných sudcov, ktorých vopred posielal na študijné kánonické práva do Ríma a poškého Lublina.⁴⁸

VZÁH FRANTIŠKA TONDRU K MARIÁNSKEJ HORE V LEVOCI

Ako levojský kaplán a neskôr ako farár mal blízky vzťah k Mariánskej hore a milostivej soche Panny Márie, čo sa odzrkadlilo aj v tom, že vo svojom biskupskom erbe mal umiestnené levojské Pannu Máriu. Ako biskup zastrelil navštevoval Levočú a najmä Mariánsku horu z príležitosti každoročných levojských pätí a iných podujatí, konaných na tomto pamätníckom mieste.⁴⁹

Ako spijský diecelyný biskup udelil s plnosťou od roku 1991 profesorovi Amantiovi Akimjakovi fakultu na liturgické vedenie fatických sobôt na Mariánskej hore.

Pozorne sledoval rásť pamätníckeho areálu pri bazilike na Mariánskej hore, jej dotváranie na vyspelé európske pamätnícke centrum. V roku 1990 sa začala s výstavbou nového oltára pred bazilikou. Zároveň bola započatá výstavba vodovodu, kanalizácie, sociálne-hygienic-

⁶⁵ DLUGOŠ, F.: *Mcrkwvwpf* "xkm"tk"Urk-umgl"fkge²/f**3;72"ó"3; ; ; +0"Ngxq c"<OVO."4236."u0"; ; "ó"3220""

⁶⁶ TONDRA, F.: *Quqdp*"Áfcig"ó"xncvvpqtw p "flkxqvqrku0"Urk-um"Mcrcwvnc."4:"fgeg o dtc"3; ; ; 0

⁶⁷ DLUGOŠ, F.: *i c"fq"ux@v{pg"xgfÁ"mtqm{pc-g0"982"tqmqx"Ock"puml"jqt{"x"Ngxq k**3469"ó"4229+0"Ngxq c"<OVO."4229."u0"3370*

⁶⁸ E J CNWRGEM . "k0"C"MQN0k X"ogpg"Dqflqo0"Urk-um"Rqf j tcfkg"4222."u0"830

⁶⁹ ZENTKO, J.: *J qfpqvgpkg"xfggemq/x umwopgl" kppqwk"dkumwrc"Ht cpvk-mc"Vqpf tw0"Urk-um"Mcrcwvnc."370"30"3; ; ; 0*

⁶ KWU"GV"KWUVVKC0"CEVC"K0"ó"ZKK0"U [ORQUKK"KWTKU"EC P Q PKEK"CPPK"3; ; ; 3"ó"42240"Urk-um"Mcrcwvnc"

<M c|um "ugokp"t"dkumwrc"L"pc"Xqlvc--"mc."u0"7"ó":0

⁶ DLUGOŠ, F.: *Ock"pumc"Ngxq c c"lgl"quqdpqwk"ogf/k"ux@v{ c ok"Gwt»r"0"Ngxq c"<OVO."422:."u0"850*

kých zariadení, elektrických sietí, prístupových komunikácií a ich osvetlenia, výstavba priestraného pätnického domu sláve na rôzne náboženské aktivity. Zrekonštruovaná bazilika, st. p. sv. Ján Nepomucký, bolo položené a okolo celého kostola a boli zrealizované inžinierstvo a stavby terénne a stavebné opravy. Uvedené práce si vyžiadali vysoké náklady. Tieto náklady svojimi tŕmi darmi pomohli vykryť Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo vodného a lesného hospodárstva SR, Európska charita Kirche in Not so sídlom v Königsteine, cirkevný fond Hilfsfonds vo Viedni, ako aj univerzitný profesor z USA John Václavík, pôvodcom slovenskej Panny Márie. Samozrejme tieto investície a dary išli na Mariánsku horu pod zástitou spišského biskupa Františka Tondru, ktorý ich buď vyžiadal alebo garantoval. Starostlivosť o Mariánsku horu od 1. augusta 1994 zveril biskup Tondra sestričom Boškovi Vykupiteľovi a ktorým sa starajú o prevádzku pätnického domu a o služby pri liturgických činoch v bazilike.⁵⁰

Európski cirkevní hodnostári na Mariánskej hore

Nielen sň František Tondra mnohokrát na Mariánskej hore celebraval svätú omšu a viedol mariánske pobožnosti, ale aj spolu so svojím dlhoročným tajomníkom Mons. Jánom Zentkom pozýval na slávnosti vzácné cirkevné osobnosti z Európy. Pozval na slávenie odpustových svätých omší z príležitosti 2. júla, respektívne nedele po 2. júli kardinálov a biskupov zvaných mien. Kardinál Jozef Tomka, prefekta Kongregácie pre evangelizáciu národov, Joachima Meisnera, kolín-

ského arcibiskupa a estného obana mesta Levoča, Georga Sterzinského, berlinského arcibiskupa, Františka Macharského, krakovského arcibiskupa, Zenona Grocholewského, prefekta Kongregácie pre vzdelanie a vedu a estného obana mesta Levoča, Christophera Schönborna, viedenského arcibiskupa, Philippa Barbarina, lyonského arcibiskupa, Ján Chryzostoma Korca, nitrianskeho biskupa. Arcibiskupov a biskupov: Henryka Jozefa Nowackého, apoštolského nuncia na Slovensku, Dominika Hrušovského, nuncia v Minsku, Jacquesa Perriera, tarbsko-ludského biskupa, Antonia Marta, fatimského biskupa, ako aj v etkých slovenských biskupov.⁵¹

Apoštolský nuncius Henryk Jozef Nowacki si v Levoči spišskému biskupovi Františkovi Tondrovi vybudoval veľa blízkych vzťahov k Mariánskej hore v Levoči. Hne po nástupe do úradu Apoštolského nuncia na Slovensku roku 2001, ho biskup Tondra pozval 7. júla 2001 sláviť hlavnú svätú omšu. Dňa 1. mája 2002 predsedal svätým omšiam na Mariánskej hore, na ktorej sa zúčastnilo 680 bohoslovcov a ich predstavených z celého Slovenska. U rok na to 2003 znova slávil odpustovú svätú omšu. Azda vyvrcholením jeho misie na Slovensku bola práve v roku 2005, keď spišský biskup pozval sláviť najsvätejšiu obeť, ktorú nesla v znamení 10. výročia apoštolskej návštevy Jána Pavla II. na Mariánskej hore. V závere tejto bohoslúby posvätil veľa s křížom stojať na mieste, kde Ján Pavol II., dnes u svätých, pred desiatimi rokmi slávil Eucharistiu.⁵²

Z iniciatívy Františka Tondru sa konalo zasadanie české a Slovenskej konferencie biskupov na Mariánskej hore, ktorej sa zúčastnili v etci biskupi českí, Moravy a Slovenska.⁵³

⁷² DLUGOŠ, F.: *Octk"punc"jqt"x"unqxc"qdtc|qejl"Ngxq c"<OVO."4228."u"93"6"950*

⁷³ Porov. DLUGOŠ, F.: *Octk"punc"jqt"x"Ngxq k"3469"6"4235"Ngxq c"<OVO."4235."u"9"6"4340*

⁷⁴ DLUGOŠ, F.: *Octk"punc"Ngxq c"e"lgl"quqdpqwk"ogf/k"uxv{ c ok"Gwt»r"l"Ngxq c"<OVO."422:."u"336"*

⁷⁵ DLUGOŠ, F.: *Octk"punc"Ngxq c"e"lgl"quqdpqwk"ogf/k"uxv{ c ok"Gwt»r"l"Ngxq c"<OVO."422:."u"3240*

Viackrát na jeho podnet si vykonali v rámci ve kňho pôstu slovenskí biskupi na ele s nunciom Henrykom Nowackim duchovný cvi enia na tomto mieste.⁵⁴

Franti ek Tondra mnohokrát viedol duchovný cvi enia pre k azov, predstavených seminára, vy u jecích v k azskom seminári, bohoslovcov, reho ň sestry, ako aj vy u jecích na cirkevných kolách v pätnickom a exerci nom dome na Mariánskej hore.⁵⁵

Na sklonku svojho biskupského inkovania zvolal Druhú diecúznú synodu, ím ve mi dôstojne a oso ne zav íl pôsobenie na stolci Spi ského biskupstva.

Franti ek Tondra vyhlásil zvolanie Druhej synody Spi skej diecúzy osobitným dekrétom, ktorý pre ítal 29. apríla 2006, v de spomienky 230. výročia zalo enia Spi skej diecúzy v Katedrále sv. Martina.

Druhá diecúzna spi ská synoda si kládla za cie prerokovať dôle itú tematickú okruhu súvisiace s nabo enským životom, dianím, pastoráciou, katechézou a udr iavaním ducha katolíckej viery na ňzemí Spi ského biskupstva.

Ideovým pilierom synody bola spoločná cesta, na ktorú máme v etci zjednotení v modlitbách vykro í s Je í om Kristom v duchu evanjeliového pozvania: *Ja som cesta, pravda a život* (Jn 14, 1-6). Úlohou tejto spoločnej cesty po as synody bolo h ada pravdu o potrebách a problémoch Bo ieho udu Spi skej diecúzy a nachádza odpovede a východiská, ktorú v diecúze preh bia a zve adia Bo í život.

V dekréte o zvolaní synody sa F. Tondra obrátil s prosbou k Panne Márii: *Nech Najsvätejšia Bo ía Matka, Mária Levo ská a sv.*

*Martin, patrón na ej diecúzy oroduje za nás u V emoháceho Boha a vyprosia nám hojnos po ehnaní pre na e spo o ň dielo!*⁵⁶

Rokovanie Druhej synody Spi skej diecúzy trvalo pä rokov v troch fázach: na ňrovni farských ňradov (farských buniek), dekanských ňradov a diecúzy. Ukon enie tejto synody oznámil F. Tondra biskupským dekrétom z 23. júla 2011, na sviatok sv. Brigity, reho ní ky, patrónky Európy.

Z rokovania Druhej synody Spi skej diecúzy boli vydané Dokumenty re ektujúce tieto oblasti života diecúzy:

Tvá ň, život a spoločne slu by Spi skej partikulárnej cirkvi
Posväcovanie života
Katechéza a formácia povolání
Identita, spiritualita a spoločnosť k azov
Cirkev v rodine, rodina v Cirkvi
kolstvo, veda, kultúra
Jednota v mnohosti
Vzáťah k iným nabo enstvám, kultúram a fenoménom doby
Komunikácia v tvorbe communia
Správa hmotných dobrí.

D om podpisu diecúznym biskupom Franti kom Tondrom nadobudli publikované zňvery synody zňväzne platnos pre farnosti a Bo í ud Spi ského biskupstva. Franti ek Tondra podpísal dokumenty 23. júla 2011 a platnos nadobudli 1. augusta 2011, v de liturgického slávenia spomienky na sv. Alfonza Márie de Liguori, ve kňho biskupa a u íte a Cirkvi.

Spi ský diecúzny biskup F. Tondra pri odovzďvaní dokumentov synody vyslovil svoje pranie, aby uznesenia synody na li inorodú odozvu v živote diecúzy: *Mojim*

⁷⁶ DLUGOŠ, F.: *Octk^apumc^aNgxq c^c"lgl"quqdpqwk^aogf/k^uux@v{ cok^aGwt>r^lNgxq c^c"OVO:422:."u^l33;0*

⁵⁵ DLUGOŠ, F.: *Fglkp{"Octk^apumgl^ajqt{"x^aNgxq k^lNgxq c^c"Rqp{ rtguu."4222."u^l4230*

⁵⁶ CTE J~X~DKUMWRUM! J Q"—TCFW~X~URK™UMGL~MCRK̂VWNG<Fgmt²v"q"/xqncp^lFtwjgl^lu{pqf{"Urk-umgl^ldiecúzy^lUrk-um^aMcrkvnc."4;0crt^lnc"42280"

⁷⁹ CTE J~X~DKUMWRUM! J Q"—TCFW~X~URK™UMGL~MCRK̂VWNG<Fgmt²v"q"/cmqp gp^lFtwjgl^lu{pqf{"Urk-umgl^lfkgē²//0"Urk-um^aMcrkvnc."4501Anc"42330

elaním je, aby sa nariadenia i odporø ania Synody s pastora nou mædros ou uvædzali do ivota farností a diecølzy na osov v etkých nesmrte ných du í. To, o sa dæ zachova hne , treba zachova u od 1. augusta 2011. To, o je programovø, nech sa zrealizuje pod a mo ností ím skôr.⁵⁷

ABDIK` CIA Z ÚRADU DIECÉZNEHO BISKUPA

Po dov ení 75. roku veku po iadal Franti ek Tondra pod a ustanovení Kódexu kæ nonického præva vtedaj ieho Svätøho Otca Benedikta XVI. o uvo nenie z æradu spi skøho diecølzneho biskupa. D a 4. augusta 2011 prijal pæpe Benedikt XVI. jeho zrieknutie sa æradu spi skøho diecølzneho biskupa a ustanovil ho za Apo tolskøho administrætora Spi skej diecølzy. Od 10. septembra 2011 bol F. Tondra na dôchodku. Vypomæhal v pastora nej innosti na æzemí diecølzy.⁵⁸

ODCHOD DO VE NOSTI

Spi ský diecølzny biskup Franti ek Tondra prakticky celý svoj biskupský ivot stato ne elil vlekkej chorobe. Odolæval jej v aka pevnej vôli, re pektovaniu Bo ích plænov aj silnømu genetickømu zækladu loveka prírody a tvrdøho ivota.

S pribædajæcim vekom sa v ak chronickø zdravotnø a kosti za ali nebezpe ne koncentrova do srdcovocievneho systømu spi skøho diecølzneho biskupa.

Za iatkom apríla 2012 bol Franti ek Tondra hospitalizovaný vo VÚSCCH v Ko iciach, kde sa podrobil operæcii srdca.

Zomrel 3. mæja 2012 na næsledky poopera ných komplikæcií v ko ickej nemocnici.⁵⁹

Franti ka Tondru pochovali 10. mæja 2012 v Spi skej Kapitule. Pohrebne sv. om u ce-

lebroval J. Em. Joachim kardinæ Meisner, vtedaj í kolínsky arcibiskup. Pohrebne kæze predniesol ko ický arcibiskup Bernard Bober a pohrebno obrady vykonal jeho næstupca v biskupskom ærade tefan Se ka.⁶⁰

Franti ek Tondra je pochovaný na k azskom cintoríne v Spi skej Kapitule.

ABSTRAKT

Spi ský diecølzny biskup Mons. prof. Franti ek Tondra nastupoval do æradu po takmer tyridsa ro nej næsilnej pauze v obsadení biskupskøho stolca. Funkciu najvy ieho diecølzneho hodnostæra prijal krætko pred revolæciou v novembri 1989. Autor tejto biografickej tædie Mons. prof. Franti ek Dlugosi v íma kres anskø tradi nø zæzemí rodnej dediny Franti ka Tondru, rodi ovskæ výchovu, roky tædií prírodovedy a teológie, bohate pastora næ, pedagogickej a vedeckæ innos spi skøho diecølzneho biskupa. F. Tondra bol celou du ou oddaný k azstvu a vo svojom srdci si celý ivot niesol læsku k rodnej dedine aj k celømu regiónu Spi a.

K æ ovøoslovæ

Biskup, diecøza, katedræa, kaplæn, k az, Levo a, komunizmus, re im, tradícia.

ABSTRACT

Bishop of Spis diocesan Mons. prof. Frantisek Tondra took office a er nearly forty years of violent break in a cast Tribune. e o ce of diocesan highest dignity received shortly before the revolution in November 1989.

e author of this biographical study Mons. prof. Frantisek Dlugosi notes traditional Christian background native village Francis Tondra, parental education, years of studies, science and theology, rich pastoral, educa-

⁵⁷: Fquwrrp2"pc<jwrcdllyy0vmmdulm1xgy0rj rækunqencpmw?423427252520"X{j c fcp2"450"ugrvog dte"42350

⁷⁵: SALAMON, V.: P æ-"dkumwr" Hæcpvk-gml"Uvct" wdx c"<Ucnk/Hqvq."4234."u0"670

⁸² Fquwrrp2" pc<jwrcdllyy0y0gdpqxkp {0umlhqvqi cngtkc139:85/rqj tgd/dkumwrc/hæcpvkumc/vqpf twl0" X{j c fcp2"420"qm>dte"42360

